

N:o 2.

Ank. till Riksd. kansli den 18 april 1891, kl. 12 midd.

Sammanatta stats-, banko- och lagutskottets utlåtande med anledning af Kongl. Maj:ts proposition i fråga om ändringar i förordningen angående en postsparbank för riket den 22 juni 1883.

Under åberopande af bifogadt statsrådsprotokoll öfver finansärenden för den 31 sistlidne januari har Kongl. Maj:t i en till Riksdagen samma dag aflåten proposition (n:o 19), hvilken öfverlemnats till det sammanatta utskottets behandling, föreslagit, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att §§ 2, 5, 7 och 8 i förordningen angående en postsparbank för riket af den 22 juni 1883, förstnämnda § sådan densamma lydde enligt kungörelsen den 13 juli 1887, skulle erhålla följande förändrade lydelse:

§ 2:

- »Mom. 1. En hvar — — — — — postsparbanken.
Mom. 2. Insättning — — — — — allmänheten.
Mom 3. Första — — — — — uppgifvas.

Mom. 4. Önskar den, som till förmån för annan insätter medel, att dessa icke må kunna förr än efter viss tid till utbetalande uppsägas, göre derom förbehåll, då insättning verkställes. Vill han vid insättning göra annat förbehåll i afseende å medlens utbetalning, ankomme på pröfning af postsparbankens styrelse, huruvida medlen må med det förbehåll mottagas;»

§ 5:

»Mom. 1. Vid — — — — — medel.

Mom. 2. I — — — — — postsparbanken.

Mom. 3. För en och samma persons räkning må insättning å mer än en motbok i allmänhet ej ega rum; dock må minderårig, för hvars räkning medel blifvit af annan person insatta, äfvensom den, till hvars förmån motbok med vissa förbehåll utfärdats, kunna utbekomma särskild motbok för insättning af egna medel;»

§ 7:

»Mom. 1. Ränta — — — — — lyftas.

Mom. 2. Upplupen — — — — — år.

Mom. 3. På en och samma motbok godtgöres icke ränta för högre belopp än 2,000 kronor;»

§ 8:

»Mom. 1. Räntefoten — — — — — Konungen.

Mom. 2. Varder nedsättning i räntefoten beslutad, träder densamma icke i verket under löpande kalenderår, ej heller förr än fyra månader efter det Konungens beslut i ämnet blifvit kungjordt.»

Af åberopade statsrådsprotokollet inhemtas, att Kongl. Maj:ts proposition i ämnet föranledts af en af styrelsen för postsparbanken i skrifvelse den 29 december sistlidet år gjord framställning, att de af Kongl. Maj:t nu föreslagna förändringarna i postsparbanksförordningen måtte vidtagas; och då föredragande departementschefen till stöd för sin hemställan,

att Kongl. Maj:t måtte till Riksdagen aflåta förevarande proposition, åberopat innehållet i berörda skrifvelse, under förmälan att samtliga de ifrågavarande af postsparbanksstyrelsen framställda förslagen syntes honom väl grundade och egnade att lända både allmänheten och postsparbanken till gagn, får utskottet här nedan vid behandlingen af de särskilda paragrafer, uti hvilka ändring blifvit ifrågasatt, återgifva hvad postsparbanksstyrelsen i omförmälda skrifvelse anfört.

§ 2.

En sammanställning mellan den nuvarande lydelsen af det genom Kongl. kungörelsen den 13 juli 1887 tillkomna mom. 4 i denna paragraf och den nu föreslagna lydelsen af samma mom. utvisar följande olikhet dem emellan:

Den nuvarande lydelsen af mom. 4:

»Önskar den, som till förmån för annan insätter medel, att dessa icke må kunna förr än efter viss tid till utbetalande uppsägas, göredom förbehåll, då insättning verkställes.»

Den föreslagna lydelsen af mom. 4:

»Önskar den, som till förmån för annan insätter medel, att dessa icke må kunna förr än efter viss tid till utbetalande uppsägas, göredom förbehåll, då insättning verkställes. *Vill han vid insättning göra annat förbehåll i afseende å medlens utbetalning, ankomme på pröfning af postsparbankens styrelse, huruvida medlen må med det förbehåll mottagas.*»

Till stöd för den ifrågasatta förändringen har postsparbanksstyrelsen anfört följande:

Den genom ifrågavarande mom. numera åt föräldrar, målsmän, husbönder, arbetsgifvare beredda möjligheten att vid insättning af medel för deras barn, myndlingar, tjenare, arbetare kunna i visst hänseende bestämma förbehåll för dessas förfoganderätt öfver medlen ansåge styrelsen med stöd

af den erfarenhet, förordningens tillämpning lemnat, icke böra vara inskränkt att gälla endast tidpunkten före inträdet af dispositionsrätten, så att medlen icke finge omedelbart efter insättningen varda uttagna, utan syntes den styrelsen böra utsträckas att omfatta äfven andra villkor för dispositionsrättens inträdande, såsom att visst motsvarande belopp blifvit af motboksegaren sjelf insatt, att han icke egenvilligt lemnat sin anställning hos husbonden eller arbetsgifvaren och så vidare. Flerfaldiga gånger hade af personer, som önskat att för annans räkning insätta medel i postsparbanken framställning gjorts om rätt att föreskrifva dylika och andra förbehåll för medlens utbekommande, men framställningarna hade måst afslås, såsom icke förenliga med postsparbanksförordningen, hvadan insättningar icke kommit till stånd. Inom åtskilliga enskilda sparbanker vore rättigheten för insättarne att vid insättningen fästa förbehåll dem uttryckligen medgifven (såsom exempelvis enligt § 9 i reglementet för Stockholms läns sparbank den 27 juni 1862), och ett ytterligare skäl att för postsparbanksinsättningar göra likartadt medgifvande hemtade styrelsen derifrån att, enligt kungörelsen den 12 september 1890 angående ändrad lydelse af § 2 mom. 2 i kungörelsen angående hvad iakttagas bör för bildande af kapital, att för indelta arméns manskap vid dess afgang ur krigstjensten vara att tillgå, den 9 november 1871, de för den indelte soldatens räkning afsatta medel hädanefter ovilkorligen skulle insättas i postsparbanken. Enligt den lydelse nämnda moment numera erhållit skulle nemligen vid insättningen göras förbehåll att lyftning af insatta medel jemte ränta derå icke finge, så länge soldaten i tjensten kvarstode, ega rum.

Postsparbanksstyrelsen förbisåge visserligen icke, att ett medgifvande i nu angifvet syfte kunde komma att i åtskilliga hänseenden medföra ökad arbete för postsparbankens tjenstemän med hänsyn till såväl de anteckningar, hvartill förbehållen gäfve anledning, som kontrollen öfver deras iakttagande, då lyftning skulle ega rum, men denna omständighet ansåge styrelsen icke böra utgöra hinder för medgifvandet, om detsamma, såsom styrelsen antog, i öfrigt vore gagneligt. Emellertid syntes det styrelsen icke vara lämpligt att medgifva en hvar rättighet att utan någon pröfning bestämma det förbehåll i afscende å insatta medels lyftande, han kunde finna för godt, utan borde styrelsen ega att pröfva förbehållens antaglighet samt att, derest förbehållet godkändes, utfärda motbok med nödiga anteckningar om de villkor, som sålunda blifvit bestämda för de insatta medlens utfående:

Genom hvad postsparbanksstyrelsen sålunda anfört synes ändamåls-
enligheten af den föreslagna ändringen utskottet vara ådagalagd; och får
utskottet för den skull förorda bifall till Kongl. Maj:ts förslag i denna del.

§ 5.

Den nuvarande lydelsen af mom. 3.

»För en och samma persons
räkning må insättning å mer än en
motbok i allmänhet ej ega rum;
dock må minderårig, för hvars räk-
ning medel blifvit af annan person
insatta, kunna utbekomma särskild
motbok för insättning af egna me-
del.»

Den föreslagna lydelsen af mom. 3.

»För en och samma persons räk-
ning må insättning å mer än en
motbok i allmänhet ej ega rum;
dock må minderårig, för hvars räk-
ning medel blifvit af annan person
insatta, *äfvensom den, till hvars för-
mån motbok med vissa förbehåll ut-
färdats*, kunna utbekomma särskild
motbok för insättning af egna
medel.»

I fråga om den nu föreslagna ändringen har postsparbanksstyrelsen
yttrat följande:

På det att en insättare i postsparbanken ej måtte kunna kringgå det
uti § 7 mom. 3 af postsparbanksförordningen förekommande stadgandet,
att ränta icke godtgöres för mer än ett visst maximibelopp, vore uti § 5
mom. 3 bestämdt att, med undantag för minderårig, för en och samma
persons räkning insättning å mer än en motbok ej finge ega rum. Utan
hinder häraf vore dock, jenlikt § 14 i reglementet den 24 oktober 1890
angående arbetspremier vid de centrala straff- och tvångsarbetsanstalterna
i riket, medgifvet att för fånges räkning finge i postsparbanken insättas,
å särskild motbok, hans besparade premiemedel och, å särskild motbok,
andra honom tillhöriga medel.

Under förutsättning att hvad postsparbanksstyrelsen hemställt i afse-
ende å § 2 mom. 4 blefve bifallet, och således insättningar för annans
räkning under vissa förbehåll i afseende å lyftning komme att oftare än
hittills ega rum, ansåge styrelsen § 5 mom. 3 böra ändras i syfte att,
om den, till hvars förmån insättning försiggått, ville för egna besparingars

verkställande anlita postsparbanken, han måtte kunna utfä särskild motbok. Skulle hans insättningar ega rum i den först uttagna motboken, och olika villkor således blifva gällande för insättningar i en och samma bok, komme detta att vålla svårigheter i afseende å bokföringen, hvarförutom misstag kunde uppstå, i hvad mån de i motboken antecknade förbehåll egde tillämpning å de verkställda insättningarna.

Då vidtagandet af den i förevarande paragraf ifrågasatta förändringen synes utskottet vara en gifven följd af införandet af det tillägg till § 2 mom. 4, som utskottet ofvan förordat, anser sig utskottet böra tillstyrka jemväl Kongl. Maj:ts angående förevarande paragraf framställda förslag.

§ 7.

Den nuvarande lydelsen af mom. 3:

»På en och samma motbok godtgöres icke ränta för högre belopp än 1,000 kronor.»

Den föreslagna lydelsen af mom. 3:

»På en och samma motbok godtgöres icke ränta för högre belopp än 2,000 kronor.»

Postsparbanksstyrelsen har med afseende å den ifrågasatta ändringen erinrat, att, ehuru de för postsparbanken gällande föreskrifter icke innehölle någon bestämmelse om det maximibelopp, hvartill en insättares tillgodohafvande finge uppgå, likväl genom stadgandet i förevarande moment, att på en och samma motbok icke godtgjordes ränta för högre belopp än 1,000 kronor, maximibeloppet kunde anses vara begränsadt till nämnda summa. Detta maximibelopp vore emellertid lägre än inom öfriga europeiska postsparbanker. Motsvarande summa utgjorde nemligen inom storbritanniska postsparbanken 200 £, inom belgiska postsparbanken 5,000 francs, inom italienska postsparbanken 2,000 lire, inom nederländska postsparbanken 800 floriner, inom franska postsparbanken 2,000 francs, inom österrikiska postsparbanken 1,000 floriner, inom ungerska postsparbanken äfvenledes 1,000 floriner och inom rumäniska postsparbanken 3,000 lei. Inom finska postsparbanken vore maximibeloppet, hvarå ränta godtgjordes, ej ens begränsadt. Dock finge summan af insättningarna på en motbok under året icke öfverstiga 1,000 mark. Uti det betänkande angående inrättande af en allmän postsparbank, som den 23 december 1882 afgif-

vits af den för denna frågas behandling tillsatta komité, hade ock maximibeloppet, d. v. s. det högsta beloppet, hvarå ränta skulle godtgöras, föreslagits till 2,000 kronor, och detta belopp hade äfven föreslagits uti den proposition om inrättande af en postsparbank för riket, som af Kongl. Maj:t afgifvits till 1883 års Riksdag. Sedan emellertid Riksdagen för sin del ansett ifrågavarande maximibelopp böra begränsas till 1,000 kronor, hade, som sagdt, sistnämnda belopp blifvit bestämdt såsom det högsta, hvarå ränta å en och samma motbok finge godtgöras.

Olägenheterna af nyssberörda inskränkning i maximibeloppet för insättares tillgodohafvande hade emellertid under de snart tilländagångna sju år, postsparbanken varit i verksamhet, allt mera trädt i dagen. Från olika delar af landet hade framställningar inkommit om medgifvande af rättighet för insättare till räntegodtgörelse å högre belopp än 1,000 kronor, och om äfven något större afseende ej syntes böra fästas vid framställningar i nämnda syfte från personer, bosatta å orter, hvarest tillfälle funnes beredt för medels insättande i en enskild sparbank, syntes dock postsparbanksstyrelsen så mycket mera berättigade de framställningar i antydda hänseende, som dels inkommit från orter, der annan bankinrättning än postsparbanken ej funnes, dels afsåge den del af landets rörliga befolkning, som tillbringade vissa tider af året å annan ort än hemorten och för hvilken arbetsförtjensten under bortovaron från hemmet bildade den väsentligaste delen af årsinkomsten. Stadgandet om inskränkning till 1,000 kronor af det belopp, å hvilket ränta godtgöres, vore tvifvels utan till stort men för dylika personer, på samma gång detta stadgande, genom att visserligen ej förbjuda, dock afskräcka från insättning i postsparbanken af ytterligare besparingar, motverkade det med postsparbanken afsedda ändamål att uppmuntra sparsamheten samt underlätta tillfällena dertill. Och om äfven styrelsen ej kunde biträda den någon gång uttalade åsigt, att insättare skulle ega frihet att i postsparbanken deponera sina besparingar oberoende af beloppets storlek, utan tvärt om ansåge, att, enär postsparbanken allenast borde erbjuda insättaren tillfälle att samla och fruktburgöra dennes besparingar, tills dessa uppnått en summa, som medgäfvade definitiv placering, insättarens tillgodohafvande ej borde öfverstiga ett bestämdt maximum, så borde dock, enligt styrelsens åsigt, detta maximum ej sättas så lågt som för närvarande, dels, såsom förut framhållits, för allmänhetens skull, dels ock af hänsyn till postsparbankens ekonomi, hvilken deraf skulle beredas en fördel, enär kostnaden för hvarje insättning i det närmaste vore lika stor, vare sig insättningen omfattade ett

större eller mindre belopp. — Om sålunda en förhöjning af det belopp, hvarå insättare i postsparbanken finge åtnjuta ränta, vore önskvärd af hänsyn till så väl allmänhetens intresse som postsparbankens egen fördel, så funnes enligt styrelsens förmenande ytterligare skäl för en dylik förhöjning i den omständigheten, att Kongl. Maj:t den 12 sistlidne september förordnat, att soldaternas vid indelta armén sparbanksmedel hädanefters skulle insättas i postsparbanken. Dessa medel kunde, enligt hvad styrelsen försport, för en eller annan soldat, som tjenat en längre tid och hvilken derjemte verkstälde frivilliga insättningar, uppgå till högre belopp än 1,000 kronor, och billigheten syntes därför kräfva, att soldaten godtgjordes ränta äfven på det för hans räkning innestående belopp, som öfversköte nuvarande maximibeloppet.

Hvad postsparbanksstyrelsen sålunda anfört har syntes utskottet innebära giltiga skäl för Riksdagen att lemna sitt bifall till Kongl. Maj:ts förslag om höjande af det maximibelopp, hvarför ränta i postsparbanken godtgöres.

§ 8.

Den nuvarande lydelsen af mom. 2:

»Varder i räntefoten förändring beslutad, träder densamma dock icke i verket under löpande kalenderår, ej heller förr än fyra månader efter det Konungens beslut i ämnet blifvit kungjordt.»

Den föreslagna lydelsen af mom. 2:

»Varder *nedsättning* i räntefoten beslutad, träder densamma icke i verket under löpande kalenderår, ej heller förr än fyra månader efter det Konungens beslut i ämnet blifvit kungjordt.»

Postsparbanksstyrelsen har anmärkt, att stadgandet derom, att förändring i räntefoten finge träda i verket allenast med början af kalenderår, kunde antagas hafva tillkommit på grund af den lättnad, som derigenom bereddes vid uträkningen af den delegarne tillkommande räntan, och att bestämmelsen om ränteförändringens tillämpning först viss tid efter det kungörelse i ämnet utfärdats syntes hafva haft sin grund i önskan att bereda personer, som vid en beslutad ränteförändring skulle vilja uttaga sitt tillgodohafvande, tillfälle dertill före den nya räntesatsens tillämpande.

På grund af berörda stadgande skulle emellertid, anför styrelsen vidare, hvilka förändringar som än inträffade i penningmarknaden, någon förändring, d. v. s. förhöjning eller nedsättning i räntefoten — om en sådan ansetts erforderlig vid den tidpunkt, då styrelsens ifrågavarande skrifvelse afläts — icke kunnat träda i verket förr än med 1892 års ingång. Om under tiden, till följd af en förändring i penningeförhållandena eller af annan anledning, en större räntestegring inträffade, samt, såsom i sådant fall antagligt vore, de enskilda sparbankerna i betydlig mån höjde sina inlåningsräntor, skulle en sådan åtgärd otvifvelaktigt hafva till följd, att betydliga belopp penningar öfverflyttades från postsparbanken till de enskilda sparbankerna. För att bereda tillgångar för dessa uttagningar måste postsparbanken antingen belåna eller försälja sina obligationer. I förra fallet, eller vid en belåning, finge postsparbanken antagligen betala en ränta betydligt öfverstigande den, hvarmed de belånade obligationerna löpte, och vid en försäljning skulle desamma utan tvifvel betinga ett pris understigande inköpspriset, hvarigenom postsparbanken skulle åsamkas förlust. För att, så vidt möjligt vore, skydda banken mot dylika eventualiteter, ansåge styrelsen nödvändigt vidtaga någon förändring af de uti § 8 mom. 2 meddelade föreskrifter. Om äfven billigheten kräfde, att vid en *nedsättning* i räntefoten en viss mellantid lemnades delegarne att besluta, huru vida de ville låta sina besparingar qvarstå i postsparbanken eller uttaga dem derifrån för att mot högre ränta omplaceras i annan bankinrättning, så syntes dock en hänsyn af sådan beskaffenhet ej kunna eller böra tagas i betraktande, då *ränteförhöjning* ifrågakomne. Skulle en beslutad ränteförhöjning hafva den dermed åsyftade verkan och motverka följderna af en kris och dermed förekommande anlopp på postsparbankens kassa, syntes ränteförhöjningen böra träda i verket utan uppehåll och vid den tidpunkt, då dess återhållande verkan vore mest af behofvet påkallad. Ett hinder härför låge dock uti nuvarande bestämmelsen derom, att beslutad ränteförhöjning icke finge träda i verket under löpande kalenderår. Ehuru styrelsen så väl till fullo uppskattade det för uträkningen af delegarne tillkommande räntor beqväma deruti att, enligt nuvarande bestämmelse, någon förändring af räntefoten ej kunde ifrågakomma under löpande kalenderår, som ock insåge det ökade arbete, som skulle komma att krävas, derest en förändring af räntefoten komne att tillämpas under löpande kalenderår, ansåge dock styrelsen dessa omständigheter ej vara af beskaffenhet att uppväga fördelen af det skydd mot förluster, som postsparbanken skulle ega i möjligheten att, då sådant af de ekonomiska

förhållandena nödvändiggjordes, ränteförhöjning kunde inom kort tid ega rum.

Efter hvad postsparbanksstyrelsen i ämnet andragit, synes utskottet anledning icke förefinnas till någon erinran mot den föreslagna ändringen.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt får utskottet hemställa,

att Riksdagen må för sin del besluta, att §§ 2, 5, 7 och 8 i förordningen angående en postsparbank för riket af den 22 juni 1883, förstnämnda § sådan densamma lyder enligt kungörelsen den 13 juli 1887, skola erhålla följande förändrade lydelse:

§ 2:

- »Mom. 1. En hvar — — — — postsparbanken.
- Mom. 2. Insättning — — — — allmänheten.
- Mom. 3. Första — — — — uppgifvas.
- Mom. 4. Önskar den, som till förmån för annan insätter medel, att dessa icke må kunna förr än efter viss tid till utbetalande uppsägas, göra derom förbehåll, då insättning verkställes. Vill han vid insättning göra annat förbehåll i afseende å medlens utbetalning, ankomme på pröfning af postsparbankens styrelse, huru vida medlen må med det förbehåll mottagas;»

§ 5:

- »Mom. 1. Vid — — — — — — — — medel.
- Mom. 2. I — — — — — — postsparbanken.
- Mom. 3. För en och samma persons räkning må insättning å mer än en motbok i allmänhet ej ega rum; dock må minderårig, för hvars räkning medel blifvit af annan person insatta, äfvensom den, till hvars förmån motbok med vissa förbehåll utfärdats, kunna utbekomma särskild motbok för insättning af egna medel;»

§ 7:

- »Mom. 1. Räkta — — — — — lyftas.
- Mom. 2. Upplupen — — — — — år.
- Mom. 3. På en och samma motbok godtgöres icke ränta för högre belopp än 2,000 kronor;»

§ 8:

- »Mom. 1. Räkntefoten — — — — — Konungen.
- Mom. 2. Varder nedsättning i räntefoten beslutad, träder densamma icke i verket under löpande kalenderår, ej heller förr än fyra månader efter det Konungens beslut i ämnet blifvit kungjordt.»

Stockholm den 18 april 1891.

På det sammansatta utskottets vägnar:

PER SAMZELIUS.
